

10+1 fakta om läsning 2015

1. Finländarna är – än så länge – ett läsande folk
  2. En god läskompetens är en nationell framgångsfaktor
  3. De ungas läskompetens halkar efter
  4. Det blir allt glesare bland toppläsarna, var tionde har svårigheter
  5. Nivån på läskompetens och jämlikhet går att förena
  6. Pojkarnas läskompetens ligger långt efter flickornas
  7. Grunden för läskompetensen läggs i hemmen
  8. Ordlekar i familjen fostrar barn till läsare
  9. Nyfinländare behöver extra stöd
  10. Språklig utsatthet påverkar läsförmågan I Svenskfinland
- +1 Hur får man ungdomen att läsa?

10+1 fakta om läsning

1. 1. Finländarna är – än så länge – ett läsande folk

Var tredje finländare läser dagligen en bok, närmare bestämt 36 procent. Trots att kvinnor är flitigare läsare (43 %) än män (29 %), är skillnaden liten i internationell jämförelse. Vi läser i medeltal en halv timme per dag.

Läsglädjen är lika stor i alla ålderskategorier: 15-åringar läser lika mycket som 50-åringar. I rusningsåren hamnar boken i skymundan, men vi tar igen skadan som pensionärer.

Vi lånar böcker från bibliotek. Finländarna lånar i medeltal 17,5 böcker i året. Siffran är i världsklass, mer än dubbelt högre än lånesiffrorna i Sverige (7,3) och Danmark (8), och mer än tredubbelt högre än i Norge (5,1) och Tyskland (4,6).¹ Men bakom dessa uppgifter gömmer sig en bekymmersam segregation.

År 1995 var bibliotekskunderna 2,5 miljoner (nästan hälften av alla finländare), år 2013 var de bara två miljoner (37 %). Av den läskunniga delen av befolkningen lånar hälften aldrig böcker från bibliotek.

Den åldrande delen av finländarna besöker allt mer sällan bibliotek. Under 20 år har andelen över 75-åringar i befolkningen ökat med 150 000.²

De här siffrorna säger inte mycket om kvaliteten. Läsförmågan är något mera än en mekanisk förståelse av ord och meningar. I internationella jämförelser undersöker man hur läsaren förstår, bedömer och använder texter för sin egen utveckling och för att delta i samhället. En god läsare satsar på och värdesätter läsning.

---

¹ Kulttuuritilasto 2013. Suomen luku vuodelta 2013, Ruotsi ja Tanska 2011, Norja ja Saksa 2010.

² Statistikcentralen: Befolkningsstatistik 2014

10+1 fakta om läsning

2. En god läsförmåga är en nationell framgångsfaktor

Läsförmåga är inte något man lär sig enbart som barn, speciellt inte enbart i skolan. Den är en basfärdighet som sträcker sig genom hela livet.

Man har mätt vuxnas läsförmåga i omfattande internationella undersökningar åren 1998 och 2012. Det har inte skett förändringar i 16-65-åringars läskompetens under de här 14 åren, kommer det fram i den senaste Piac-undersökningen.³

Av finländarna är två tredjedelar (63 %) utmärkta läsare, som klarar av svåra tolkningsuppgifter och kunskapsbehandling. Siffran är betydligt över medeltalet i OECD-länderna (50 %).

På en femdelad skala når en femte del (22 %) av finländarna upp till toppnivå. Siffran är nästan den dubbla jämfört med medeltalet för OECD-länderna (12 %).

De svaga läsarnas andel ligger nära det internationella medeltalet, 11 % för Finland, den internationella siffran är 15 procent. Det här innebär att 370 000 vuxna får svårigheter när de ska behandla mycket information, om den är motstridig och kan tolkas på olika sätt.

När det gäller att behandla siffror och it är Finländarna på toppnivå. Man utgår ofta från att sifferbehandling ligger nära god problemlösningsförmåga. Ändå korrelerar god läskompetens bättre med matematisk slutledningsförmåga (0.81) och problemlösning (0.86) än sifferbehandlingen.

God läsförmåga har således stor betydelse för ekonomin och pojkars läskompetens har en nyckelposition för den maskulint dominerade teknologin och dess framtid.

---

³ PIAAC 2012: Kansainvälisen aikuistutkimuksen ensituloksia (Antero Malin et al.) OKM 2013. Programme for the International Assessment of Adult Competencies – har introducerats av organet för Ekonomiskt samarbete och utveckling i OECD. Utöver de 23 medlemsländerna deltog också Ryssland.

3. De ungas läsförmåga halkar efter

De finländska niondeklassisterna hör fortfarande till de bästa läsarna i världen, men nivån sjunker fortsättningsvis. Det kommer fram i Pisa-rapporten från 2012.⁴

År 2000 ledde både flickorna och pojkarna. Efter de resultaten har poängen för läskompetensen sjunkit mer än i något annat land, med undantag för Sverige och Island.

År 2012 placerade sig Finland på sjätte plats, de fem föregående placeringarna innehades av asiatiska länder och områden*. 15-åringarna på Irland, i Taiwan och Kanada är på samma nivå som i Finland, och ungdomarna i Estland kommer tätt efter. I de andra nordiska länderna kommer Norge och Danmark upp till OECD-ländernas medeltal, de andra kommer långt efter.

Finland har således första plats i ”den västerländska serien” – men inte länge mera om utvecklingen fortsätter så här.

Nedgången i barnens goda läsförmåga syns också bland de vuxna i undersökningen från år 2012. Nivån bland under 24-åringar är klart lägre än den var för drygt ett årtionde sedan.

Åldrandet försämrar obönhörligt läsförmågan. Tidigare sjönk nivån i jämn takt från 16-års åldern till 65 år, numera når också medelålders läsare till samma nivå som de unga.

Den nedåtgående utvecklingen understryks av det faktum att de ungdomar som lyste i Pisa-undersökningen år 2000 numera hör till den gruppen 25-34-åringar som har betydligt bättre färdigheter än såväl dagens unga som samma ålderskategori tidigare.

Samtidigt har resultaten i andra länder blivit bättre. Läsförmågan bland vuxna i Korea är på medelnivå, men ungdomarna gick om Finland redan år 2009 och deras försprång växer. Med målmedvetet arbete kan Finland måna sig om sitt goda kunnande.

---

⁴ PISA 2012, ensituloksia (Pekka Kupari et al. 2013). OKM 2013. OECD:s internationella PISA-undersökning görs med tre års mellanrum. År 2012 deltog 65 länder eller områden i undersökningen, då var huvudtemat matematik och naturvetenskapliga ämnen. År 2009 var läskompetens huvudtema.

10+1 fakta om läsning

4. Glesare bland toppläsarna, var tionde har svårigheter

Bland 15-åringarna i Finland är nästan 14 procent toppläsare, eller läsare med utmärkta färdigheter (internationellt medelvärde är 8 %). På en sjudelad skala har andelen som når upp till två högsta nivåerna sjunkit betydligt, med 40 procent sedan år 2000.

Ungefär var tionde (11 %) hör till de svaga läsarna, som har svårigheter att studera eller placera sig på arbetsmarknaden. Andelen på de två lägsta nivåerna är klart lägre än i de andra OECD-länderna (18 %), men den växer.

Ännu i Pisa-undersökningen år 2009 fanns det nästan dubbelt fler toppläsare (15 %) än svaga läsare (8 %). Nu närmar sig procenttalen varandra.

Jämfört med år 2000 det fallit nästan samma mängd elever från den bästa kategorin (5 %) elever, som det dykt upp nya, svaga läsare (4.5 %). Det är bara Island som har sämre nettoresultat.⁵

Forskarna anser att läslusten, använd tid och använt besvär, att värdesätta läsning, är det som mest påverkar nivån på läsförmågan. Finländska barn är på toppnivå, men redan på årskurs fyra är nivån på motivationen näst lägst bland 45 jämförelseländer.⁶ I högstadiet sjunker nivån ytterligare, kom det fram i Pisa-undersökningen 2009. Andelen elever i åk 9 som läser för nöjes skull sjönk mer än i något annat land.⁷

Det finns ändå fler skickliga och färre svaga läsare i Finland än i våra grannländer – i dem är andelen svaga läsare större än goda. I Ryssland är fördelningen i procent ungefär 23/5, i Estland och Sverige 9/8 och i Norge 16/10. I Danmark är fördelningen till och med 15/6.⁸

---

⁵ OECD, 2014 s. 198

⁶ PIRLS 2011: Enemmän iloa oppimiseen (Jouni Niissinen et al.), Jyväskylä 2012, ss. 41-49. IEAs (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) PIRLS-undersökning gjordes bland 10-åriga skolelever år 2011 i 45 länder och områden.

⁷ PISA 09: Kestääkö osaamisen pohja (toim. Sari Sulkunen ja Jouni Välijärvi), OKM 2012, 24-30.

⁸ OECD 2014, s. 375

10+1 fakta om läsning

5. Nivån på läsförmåga och jämlikhet går att förena

Majoriteten av finländarna i alla åldersgrupper placerar sig mellan de bästa och de svagaste läsarna. Ur jämlikhetsperspektiv är det viktigt att den allmänna nivån är hög.

I Pisa-undersökningen från år 2012 når 70 procent av 15-åringarna upp till den nivå som anses tillräcklig i informationssamhället. Medeltalet i OECD-länderna är 59 procent.

I jämförelsen bland 10-åringarna nådde 63 procent upp till nivån för god läsförmåga. I de länder som har toppresultat – Hongkong, Finland och Ryssland – förenas god läsförmåga med jämn fördelning.⁹

Enligt Pisa-undersökningen år 2009 sammanföll god inlärningsnivå med jämlikhet på ett särskilt iögonfallande sätt i Finland.¹⁰ Det kom fram i och med att de svagare läsarna i Finland var klart bättre än i de andra länderna. I jämförelsen från år 2012 framgår det att försprånget hade krympt: man kunde inte längre stöda de läsare som mest behövt hjälp och uppmuntran. Till exempel i Estland är jämställdheten när det kommer till läsning betydligt bättre än i Finland, samtidigt som nivån har stigit till att bli praktiskt taget den samma.¹¹

Pirls-resultaten för barn som kommer från mindre bemedlade familjer halkar efter jämfört med barnen från familjer som har det bättre ställt. Familjernas inkomstnivå eller tillgångar påverkar inte nivån på läsförmåga på samma sätt som utbildningsnivån och en anda som uppskattar utbildning och kultur.

Det finns inga regionala skillnader i läsförmågan. De små skillnader som funnits har krympt mellan år 2009 och 2012. Samma sak gäller skillnader mellan skolorna i städer och på landsbygden.¹² Det största jämlikhetsproblemet är den växande klyftan i pojkars och flickors läsförmåga.

---

⁹ PIRLS 2011: Enemmän iloa oppimiseen, ss. 20-21, 65-68

¹⁰ PISA 2009: Kestävä osaamisen pohja, ss. 18-20, 53

¹¹ PISA 2012: Ensituloksia, s. 23

¹² PISA 2012: Ensituloksia, s. 45

6. Pojkarnas läsförmåga ligger långt efter flickornas

Trots att läsförmågan i Finland är i toppklass, är skillnaderna mellan flickors och pojkars läsförmåga mycket större än i något annat OECD-land. Skillnaderna blir större år för år. De finländska pojkarna hotar bli marginaliserade när det gäller läsning.

Enligt Pisa-undersökningen 2012 hade flickorna ett försprång på ett och ett halvt år jämfört med pojkarna.¹³ Skillnaden börjar synas redan i lågstadiet. Skillnaderna i matematik och naturvetenskapliga ämnen är liten.¹⁴

År 2000 hörde de finländska pojkarna till toppen jämfört med de andra länderna. År 2012 kom de på 14:e plats.

År 2000 hörde lika stor del av pojkarna till de bästa och de svagaste läsarna, drygt 10 procent. Två år senare nådde sju procent toppen, medan nästan var femte hörde till de svaga läsarna (18 %). Andelen svaga pojkar är mer än tre gånger större än bland flickorna (5 %). Fyra femtedelar av de svaga läsarna är med andra ord pojkar. De klarar sig inte i dagens utbildningssystem och arbetsliv.

Det finns tecken på att jämlikheten inom utbildningen håller på att falla sönder. Mest utsatta är pojkar från mindre bemedlade familjer där utbildningsnivån är låg. När man ser på den regionala fördelningen av Pisa-resultaten 2012 märker man att pojkarnas läsförmåga i norra och östra Finland har försämrats kraftigt.¹⁵

När det gäller läsförmågan i hela den vuxna befolkningen kan man inte se någon könsskillnad.¹⁶ Marginaliseringen bland pojkar är således ett nytt fenomen man borde ingripa i.

För undervisningen är det en utmaning att hitta litteratur som pojkar vill läsa, att söka fram individuellt anpassad lektyr, konstaterar den amerikanska läsforskaren William Brozo.¹⁷ Att klara av att läsa en bok från pärm till pärm förbättrar självförtroendet. Pojkar behöver dessutom läsande förebilder i sin närhet.

---

¹³ PISA 2009: Kestääkö osaamisen pohja, ss. 20-22

¹⁴ PIRLS 2011: Enemmän iloa oppimiseen, ss. 61-65, 117-118

¹⁵ PISA 2012: Ensituloksia, s.

¹⁶ PIAAC 2012: Ensituloksia, s.

¹⁷ Brozon esittely Lukukeskuksen sivuilla.

10+1 fakta om läsning

7. Grunden för läsförmågan läggs i hemmen

Tidig läsning lönar sig – också ekonomiskt. Enligt en beräkning som gjorts i Storbritannien, Social Return on Investment (SROI), ger varje pund som lagts ner på Bookstart – ett läsprojekt för barn i lekåldern, en avkastning på inbesparingar på 25 pund på 30 år.¹⁸

Om ett barn har goda basfärdigheter redan när han eller hon kommer till skolan – kan läsa några ord eller rentav meningar, skriver bokstäver och enstaka ord – kommer hennes läsförmåga att hålla god nivå också senare. Enligt Pirls-resultaten är sambandet större än i många andra länder med hög läsförmåga: barn som är vana att läsa har avsevärt bättre resultat än de som inlett sin skolgång med svaga basfärdigheter.¹⁹

Om en förstaklassist har brister i sina färdigheter, så kommer skolan att jämna ut dem snart. Det finns färre läskunniga bland barn i Finland än det finns på många andra håll där man har goda läskunskaper (31 %). Bara i Ryssland är utbildningen effektivare än i Finland: en femtedel av barnen inleder sin skolgång med goda läskunskaper (22 %).

Enligt Pirls-resultaten tror barnen i Finland på sin läsförmåga. Skolundervisningen upplevs inte som inspirerande, man tycker inte att läsning är till nytta eller glädje, men ändå litar nästan hälften (48 %) av tioåringarna i Finland på sin läsförmåga. Det internationella medeltalet är 36 procent.

Förtroendet på läsförmågan har ett starkt samband med nivån på läsförmågan i alla anländer som deltagit i undersökningen. Elever som litar på sin läsförmåga tvekar inte att läsa också svåra texter – texter som kan bidra till att utveckla läskompetensen och flytta över dem till följande nivå.

---

¹⁸ Carpentieri, J., Fairfax-Cholmeley, K., Litster, J., Vorhaus, J.: Family literacy in Europe: using parental support initiatives to enhance early literacy development. London: NRDC, Institute of Education, 2011

¹⁹ PIRLS 2011: Enemmän iloa oppimiseen, ss. 85-86, 46-47.

10+1 fakta om läsning

8. Ordlekar i familjen fostrar barn till läsare

Föräldrarnas betydelse för barnets läsförmåga är mest avgörande innan barnet kan läsa själv. Amerikanska forskare uppskattar att treåriga barn från litterärt inriktade hem har hört mer än 20 miljoner ord mer än barn från kulturellt mindre inriktade hem.²⁰

I Pirls-undersökningarna kartlade man också föräldrarnas inställning till läsning och man kunde lägga märke till att hemmets positiva attityd gav utdelning i barnets goda läsförmåga.²¹

Det finns en positiv inställning till läsning i de nordiska länderna. Hälften av eleverna i svenska och danska skolor upplever att deras föräldrar tycker om att läsa. Också i Norge (44 %) och Finland (43 %) ligger siffrorna drygt tio procent över det internationella medelvärdet.

Trots detta läser och leker föräldrar i de nordiska länderna med ord och språk mindre än småbarnsföräldrar ute i världen i medeltal. I Ryssland har upp till 61 procent av barnen regelbundet hört högläsning, rim och ramsor före skolåldern, medan bara en fjärdedel av barnen i Finland har fått ta del av ”rikliga tidiga läsupplevelser”.

Föräldrar borde således inte dra sig tillbaka och njuta av sina böcker i ensamhet, det är bättre att göra läsning till en gemensam sysselsättning för hela familjen. Barn som vuxit upp med gemensamma läsupplevelser kan också i tonåren delta i läsning och läsupplevelser.

---

²⁰ EU High Level Group of Experts on Literacy, Final Report, September 2012

²¹ PIRLS 2011: Enemmän iloa oppimiseen , ss. 85-88, 81-82

10+1 fakat om läsning

9. Nyfinländare behöver extra stöd

I Pisa-undersökningen för år 2012 kommer det fram att läsförmågan bland inflyttade finländare ligger långt efter det höga medeltalet bland finländare i gemen och också långt efter medeltalet bland OECD-länderna.²²

Första generationens invandrare ligger till och med 113 poäng efter de andra, vilket motsvarar nästan tre skolår. Upp till hälften stannar under försvarlig läsförmåga, det som behövs för att klara sig något så när i samhället.

Andra generationens invandrare får ungefär 70 poäng, eller ligger ungefär ett och ett halvt år efter de andra. Av dem kommer 30 procent inte upp till den nivå som behövs i skolor och arbetsliv.

Könsskillnaderna är lika stora bland invandrarna som bland finländarna. Flickor som flyttat från en annan kultur läser bättre än pojkar från etniska minoriteter; och andra generationens invandrarflickor klarar sig nästan lika bra som majoritetsbefolkningens pojkar.

När man jämför resultat i matematik kommer det fram att läsförmågan bland invandrare i Finland ligger mycket längre efter än i de andra nordiska länderna. Integreringen när det gäller läsförmågan lämnar mycket övrigt att önska.

Det är viktigt att invandrarbarn lär sig skolspråket så fort som möjligt. Enligt forskning hjälper goda kunskaper i modersmålet en också när man ska lära sig nya språk. Första generationens invandrare borde kanske få starkare stöd i sitt modersmål än de får nu.

---

²² Harju-Luukkainen et al., Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Jyväskylän universitet, koulutuksen tutkimuslaitos, 2014

10+1 fakta om läsning

10. Språklig utsatthet påverkar läsförmågan I Svenskfinland

I Pisa-undersökningen 2012 kom det fram att resultaten i de finlandssvenska skolorna låg långt efter de finska skolornas. I läsförmågan släpar finlandssvenskarna efter med 17 procent, eller nästan ett halvt skolår.²³

Andelen toppläsare bland finlandssvenskar är hälften mindre (8.6 %) jämfört med de finskspråkiga (13.8 %).

Andelen svaga läsare är bara något större – men mer än en femtedel (20.4 %) av pojkarna hör till dem. Bland flickorna är det bara en av tjugo (4.8 %) som upplever att de har svårigheter med läsning på basnivå. Pojkarna i de finlandssvenska skolorna ligger efter flickorna lika dramatiskt som i de finskspråkiga.

Det finns stora regionala skillnader i läsförmågan i Svenskfinland. På Åland och i huvudstadsregionen är resultaten goda, men i norra Österbotten och östra Nyland ligger man tiotals poäng efter. De regionala skillnaderna gäller också resultaten i matematik och naturvetenskaper. Det finns således anledning att fästa uppmärksamhet på jämlikheten i de svenska skolorna.

Testet, som kräver suverän språkbehandling och att man klarar av olika textnivåer favoriserar enhetskultur. Den högsta nivån i språkkompetens är svår att nå i flerspråkiga och invandrartäta områden. Det är uppenbart att tvåspråkigheten påverkar resultaten bland finlandssvenskar.

En stor del av eleverna i de svenska skolorna har finska som hemspråk. Av dem som talade finska hemma nådde 30 procent bara upp till den lägsta nivån i Pisa-undersökningen 2009. Det är en fyrdubbel andel jämfört med elever som har svenska som hemspråk.

---

²³ PISA 2012: Resultatnivån i de svenskspråkiga skolorna i Finland (Harju-Luukkainen et al.) Jyväskylä universitet, pedagogiska forskningsinstitutet, 2014

+1: Hur få ungdomen att läsa?

År 2014 sjönk bokförsäljningen i Finland med 7,6 procent. Beräkningen gällde alla bokkategorier, med undantag för barn- och ungdomslitteraturen. De sålde ett par procent bättre än föregående år.²⁵

Barnboksförsäljningen har dominerats av fem faktorer. Mauri Kunnas tävlar helt i sin egen kategori, hans böcker säljs i över 100 000 exemplar varje år. Det är bara Tatu och Patu (författarna Aino Havukainen och Sami Toivonen) som kan utmana maestron. Havukainen och Toivonen bor för övrigt i Kunnas barndomshem i Sastmola. Pirkko Koskimies Puppu Tupuna-böcker säljer också bra år för år.

Triumfer på de mer texttunga barnböckernas område är Sinikka och Tiina Nopolas Risto Rappääjä och Halmhatten och Filttofflan. Timo Parvelas Ella-böcker är populära både i Finland och utomlands.²⁴

Det är lätt att stimulera lågstadiet barns och yngre barns läshunger. Många föräldrar märker att de ungas intresse för böcker minskar i högstadieåldern. Försäljnings- och lånesiffrorna för ungdomsböcker kommer inte ens i närheten av barnböckernas.

Läskompetens en kan inte mätas enbart med böcker. Tonåringar läser mera på nätet, men kvantiteten och kvaliteten på det digitala läsandet är inte lika lätt att mäta som läsning av tryckt text. Fast ungdomarna inte vill ta i en bok, är de ofta mycket snabbare och skickligare digitala läsare än sina föräldrar.

Skönlitteraturen har ändå sin oersättliga särställning. Fiktionen övar upp fantasin och empatin, sociala och kulturella färdigheter. Föräldrar som är måna om ungdomens förhållande till litteraturen, har all anledning att oroa sig.

Vilken bok skulle kunna intressera, är en fråga som ofta ställs till läsproffs. Läscentrums tidning *Vinski* presenterar olika alternativ och bibliotekarier kan ge fler lästips. En mångsidig läsning kan vara till nytta i livet, men den är också i sig till glädje och tröst och kan hjälpa oss att göra många olika upptäckter.

---

²⁴ Suomen kustannusyhdistys statistik från år 2014

Källor

Carpentieri, J., Fairfax-Cholmeley, K., Litster, J., Vorhaus, J.: Family literacy in Europe: using parental support initiatives to enhance early literacy development. London: NRDC, Institute of Education, 2011

http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/literacy_en.pdf

EU High Level Group of Experts on Literacy, Final Report, September 2012

http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-final-report_en.pdf

Harju-Luukkainen Heidi, Kari Nissinen, Sofia Stolt, Jouni Vettenranta: PISA 2012, Resultatnivån i de svenskspråkiga skolorna i Finland. Jyväskylä universitet, pedagogiska forskningsinstitutet, 2014

Harju-Luukkainen Heidi,

Kirjakauppaliittos försäljningsstatistik 2014

http://www.kirjakauppaliitto.fi/?page_id=29

Kupari Pekka, Sari Sulkunen, Jouni Vettenranta, Kari Nissinen: Enemmän iloa oppimiseen, Neljännen luokan oppilaiden lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen: Kansainväliset PIRLS ja TIMSS -tutkimukset Suomessa. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä universitet, 2012

<http://ktl.jyu.fi/img/portal/23456/d107.pdf>

Kupari Pekka, Jouni Välijärvi. Leif Andersson, Inga Arffman, Kari Nissinen, Eija Puhakka, Jouni Vettenranta: PISA 2012, ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013: 20.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm20.pdf?lang=fi>

Lukukeskus-Läscentrum: Brozo

Malin Antero, Sari Sulkunen ja Kati Laine: PIAAC 2012, kansainvälisen aikuistutkimuksen ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:19.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm19.pdf?lang=fi>

OECD (2014), PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do – Student Performance in Mathematics, Reading and Science (Volume I, Revised edition, February 2014), PISA, OECD Publishing.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264201118-en>

Sulkunen Sari ja Välijärvi Jouni (toim.) Pisa 09. Kestääkö osaamisen pohja? Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:12

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm12.pdf?lang=fi>

Suomen kustannusyhdistyksen tilastot

<http://kustantajat.fi/files/output/784/bestsellerit+2014.pdf>

Statistikcentralen: Befolkningsstatistik 2014